

⁴ Zob. M.A. Leśniewski, Konkurencyjność jako stymulator rozwoju regionu na przykładzie gmin województwa świętokrzyskiego – wyniki badań, w: Regionalizm i lokalizacja pod red. Jana Rymarczyka, Bogusławy Skulskiej, Wawrzyńca Michalczyka, UE, Wrocław 2009.

⁵ W. Świtalski, Innowacyjność i konkurencyjność, UW, Warszawa 2005, s. 165 – 166.

⁶ Tamże, s. 168.

⁷ Zob. http://ieiz.tu.koszalin.pl/dokumenty/wydawnictwo/zeszyty/03/dok_12.pdf, 23/03/2011s. 86

⁸ H. Adamkiewicz – Drwiłło, Uwarunkowania konkurencyjności przedsiębiorstwa, PWN, Warszawa 2002, s. 128.

⁹ A. Smith, Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów, PWN, Warszawa 1954, s. 42

¹⁰ H. Landreth, D. Collander, Historia myśli ekonomicznej, PWN, Warszawa 1998, s. 119 – 120.

¹¹ T. Burke, A. Genn Bash, B. Haines, Competition in theory and practice, Routledge, Chapman and Hall Inc, Londyn 1991, s. 41.

¹² W. Wilczyński, Podstawowe kierunki współczesnej teorii konkurencji, PTE, Poznań 1968, s. 15.

¹³ Tamże s. 36

¹⁴ Z. Romanov, Historia myśli ekonomicznej w zarysie, AE, Poznań 1999, s. 149.

¹⁵ Tamże, s. 38.

¹⁶ T. Przybyciński, Konkurencja a sektor bankowy w Polsce. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki konkurencji, SGH, Warszawa 2000, s. 46.

¹⁷ H. Landreth, D. Collander, Historia... op. cit., s. 588 – 590.

¹⁸ Zob. M. A. Leśniewski, Kierunki kształtowania konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw regionu świętokrzyskiego- wybrane problemy, w: Rola informatyki w naukach ekonomicznych i społecznych. Innowacje i implikacje interdyscyplinarne, red. Z.E. Zieliński, Wyższa Szkoła Handlowa im. B. Markowskiego, Projekt PITWIN- Portal Innowacyjnego Transferu Wiedzy w Nauce, Kielce 2009, 3/2009.

¹⁹ T. Przybyciński, Konkurencja... op. cit., s. 48.

²⁰ H. Landreth, D. Collander, Historia... op. cit., s. 574.

²¹ T. Burke, A. Genn Bash, B. Haines, Competition... op. cit., s. 57 – 58.

²² K. Kuciński (red), Strategie przedsiębiorstw wobec wymogów zrównoważonego rozwoju, SGH, Warszawa 2009, s. 9.

²³ J. Adamczyk, Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw, PWE, Warszawa 2005, s. 40.

²⁴ Zob. M.A. Leśniewski, Corporate social responsibility, w: INTERPOLIS'10, Zborník príspevkov zo VII. vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov s medzinárodnou účasťou v Banskej Bystrici 25. novembra 2010.

УДК: 314.15-026.48:33(71)

© Іванна Макух-Федоркова

(м. Чернівці)

РОЛЬ ІМІГРАЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ КАНАДИ

Іванна Макух-Федоркова. Роль імміграції в економіці Канади. У даній статті аналізується роль і значення процесу імміграції в економіці Канади. Розкриваються основні складові канадської моделі імміграційної політики, визначаються неоднозначні оцінки імміграційного притоку до Канади на сучасному етапі. Наголошується на впливі імміграції на умови праці і зайнятість місцевого населення, а також з'ясовано рівень освіти, доходів та зайнятість новоприбулих. Зосереджена увага на рівні соціального життя іммігрантів у порівнянні з корінним населенням країни.

Ключові слова: імміграція, економічний розвиток, імміграційна політика, демографічна ситуація, зайнятість, соціально-професійний та етнічний склад, адаптація.

Іванна Макух-Федоркова. Роль імміграції в економіці Канади. В даній статті аналізується роль і значення процесу імміграції в економіці Канади. Раскрываются основные составляющие канадской модели иммиграционной политики, определяются неоднозначные оценки иммиграционного притока в Канаду на современном этапе. Обозначается на влиянии иммиграции на условия

труда и занятость местного населения, а также выяснен уровень образования, доходов и занятость вновь прибывших. Сосредоточенно внимание на уровне социальной жизни иммигрантов в сравнении с коренным населением страны.

Ключевые слова: иммиграция, экономическое развитие, иммиграционная политика, демографическая ситуация, занятость, социально-профессиональный и этнический состав.

Ivanna Makuch-Fedorkova. The Importance of Immigration in Canada's Economy Sustainable Development. This article analyzes the role and importance of the immigration process for Canada's economy sustainable development. The body of the article discloses basic components of the Canadian model of immigration policy and ambiguous assessment of immigration inflows to Canada at a present day. The focus revolves around the impact of immigration on employment and working conditions of the local population and the level of education, income and employment of new-come immigrants are under study. Fresh approach to the topic of relations across levels of immigrants' social life as compared to the native population of Canada is offered.

Keywords: immigration, economic sustainable development, immigration policy, demographics, employment, social, professional and ethnic composition, adaptation.

Постановка наукової проблеми та її значення. В історії Канади імміграція завжди відігравала важливу роль. Вона підтримувала процес економічного зростання канадського суспільства, сприяла підвищенню демографічних показників, збагачувала і видозмінювала культурні особливості країни. Питання імміграції в Канаді завжди були ключовими в плануванні суспільного і господарського розвитку. І це не випадково, адже зайвий раз слід наголосити, що саме з імміграцією пов'язане сучасне становлення Канади з притаманним їй обліком і національною самобутністю. В країні на сучасному етапі проживає не менше ста різних етнічних груп, а більше 96% жителів – це нащадки іммігрантів, що прибули за останні чотири століття¹.

Економічний вплив імміграції на специфіку розвитку канадського суспільства є надзвичайно важливою проблемою внутрішньополітичного життя країни, адже протягом XX століття до Канади прибуло 13 мільйонів іммігрантів, з них щонайменше 2,5 мільйони приїхало протягом останніх десяти років². Практично кожний п'ятий громадянин Канади народився за її межами. З врахуванням відносно незначного природного приросту населення канадська держава приймає іммігрантів і біженців порівняно більше, аніж будь-яка інша розвинена країна світу, оскільки Канада має величезну територію, багата територіальними ресурсами та динамічно розвиває свою економіку на сучасному етапі. Статистичні дані 2004 р. свідчать, що в канадське суспільство влилося 235 тис. 823 іммігрантів³, а згідно даних статистичного управління Канади за 2011 р. – їх чисельність становить 248 тис. 747 осіб⁴. Проблема неоднозначності і суперечності оцінок щодо імміграції значній мірі залежить від її особливостей, адже імміграція є багатогранним процесом, який неоднозначно впливає на різні сторони і параметри економічного життя приймаючого суспільства. Сьогодні вже досить поширеною і традиційною є думка, що імміграція забезпечує приймаюче суспільство недостатніми трудовими ресурсами і вносить вагомий внесок в їх економічний розвиток, проте на сучасному етапі позитивний господарський ефект цього процесу доповнюють такі негативні тенденції як посилення загрози тероризму, криза національної ідентичності, зростання міжетнічної конфліктності і політичного екстремізму. Спрямованість та інтенсивність такого впливу може суттєво різнитися в кожному конкретному випадку.

Ступінь дослідження проблеми. Роль імміграції в економіці Канади займає чільне місце в наукових дослідженнях, відповідно в зарубіжній політичній науці є значний доробок в цьому напрямку. В

даній науковій статті було використано праці Келля, Требілкока, Конінга, Бентінга, Саймона, Акбері. Серед російських науковців варто виділити наукове дослідження В.В. Попова.

Мета та завдання. В силу вказаної актуальності аналіз економічної ролі імміграції на прикладі канадського суспільства є важливим завданням і вимагає комплексного і збалансованого аналізу. В даній статті здійснено спробу визначити стан економічних потреб канадського суспільства щодо притоку нових іммігрантів в Канаду; дати аналіз канадські моделі імміграційної політики; визначити неоднозначні наукові оцінки імміграційного притоку до Канади; проаналізувати вплив імміграції на умови праці і зайнятість місцевого населення, з'ясувати рівень, освіти, доходів та зайнятість новоприбулих, оцінити рівень соціального життя іммігрантів у порівнянні з корінним населенням.

Виклад основного матеріалу. Канада є другою за розмірами території країною світу. Вона відрізняється від інших розвинутих країн (за винятком США й Австралії) наявністю величезних природних багатств – мінеральних і земельних ресурсів. Канада посідає перше місце в світі за видобутком цинкових руд й азбесту, за виробництвом уранового концентрату, друге місце – за видобутком нікелевих руд і калійних солей, третє – за видобутком платини. Вона належить до головних світових продуцентів золота, срібла, міді, свинцю, молібдену, залізної руди. До того ж Канада є значним експортером нафти і, особливо, газу. Держава в Канаді традиційно відігравала більш активну – і в дечому іншу за формами і методами, аніж в США – роль у розвитку економіки і в соціальній організації суспільства. В силу особливостей економічної історії і природно-географічних умов держава в Канаді ще на ранніх стадіях формування загальнонаціонального ринку активно брала участь в здійсненні великих господарських проєктів. Ще наприкінці XIX ст. держава надавала найактивнішу допомогу залізним дорожнім кампаніям: їм безкоштовно надавались ділянки землі для будівництва доріг, вони отримували податкові пільги, субсидії, дотації, урядові гарантії при оформленні позик⁵. Займаючи провідні позиції в світі серед країн по запасах природних ресурсів, наявність величезної території і незначної кількості населення, канадська держава завжди потребувала іммігрантів. Так, якщо наприкінці XIX ст. активно залучались китайські мігранти для будівництва Канадської тихоокеанської залізної дороги, залучались фермери з Європи для освоєння заходу країни, то на сьогодні аналогічні зусилля по набору персоналу необхідні для розробки нафтових родовищ в провінції Альберта. Варто наголосити, що виробляючи і споживаючи національну продукцію, сплачуючи податки і соціальні внески, формуючи накопичення, іммігранти серйозним чином

впливають на господарський розвиток канадської держави.

Одночасно в Канаду активно залучаються тимчасові, в тому числі сезонні, некваліфіковані робітники-іммігранти на будівництво, в сектор сільськогосподарства, індустрію туризму. Так, в Канаді за останні десятиліття середньорічний притік тимчасових іммігрантів приблизно в 2,5 рази перевищив число постійних іммігрантів. Важливо відзначити й те, що більшість іммігрантів виконують суспільно значущі роботи в тих секторах, які гостро відчувають структурну нестачу робочої сили. В першу чергу це стосується низькооплачуваних, неprestижних, важких і небезпечних робіт, на які корінні канадці не виявляють бажання погоджуватися. Широке використання дешевої і низько кваліфікованої праці іноземців служить важливим фактором функціонування низки традиційних галузей. Досить часто в США та Канаді реалізуються спеціальні програми імпорту сезонних сільськогосподарських робітників із країн Карибського басейну.

Соціальний склад іммігрантів включає, поряд з найманими робітниками, і підприємців, причому їх приїзд, так само як і дефіцит висококваліфікованих спеціалістів, навіть стимулюється, а за деякі їх категорії уже почалась справжня конкурентна боротьба між розвиненими країнами. В Канаді досить активно поширюються програми так званої комерційної та інвестиційної імміграції на постійне місце проживання. Ще наприкінці 80-початку 90-х років в країну щорічно прибувало близько тисячі інвесторів, головним чином із Гонконгу. Підприємницька діяльність і самостійна зайнятість поширені серед багатьох етнічних груп іммігрантів значно більше, аніж серед місцевого населення. Так, в Канаді, за даними перепису населення 1991 року, доля самостійних робітників серед корінних жителів прирівнювалась до 7,6%, тоді як серед новоприбулих жителів – 10,6%⁶. Вікова структура іммігрантів традиційно характеризується значно більшою, аніж серед корінного населення, долею робітників найбільш працездатного і економічно продуктивного віку, а саме це люди у віці від 15 до 44 років. Варто зазначити, що імміграція неоднозначно впливає на співвідношення працюючого і непрацюючого населення. З одного боку, трудова міграція, безумовно, є каналом поповнення робочої сили, однак переселення по лінії возз'єднання сім'ї автоматично збільшує кількість утриманців. Без врахування кількості вимушених мігрантів, що досить часто проживають на соціальні допомоги, доля економічно активних осіб в загальній кількості населення Канади становить близько 50% (8 млн. осіб – економічно активне населення, 8-10 млн. – утриманці). Незважаючи на те, що існує певна категорія новоприбулих жителів, які налаштовуються на утриманський стиль життя, проте в переважній більшості соціаль-

но-психологічна характеристика типового мігранта характеризується високою мотивацією до напруженої роботи і успіху, заробляння грошей і їх накопичення, до територіальної і соціальної мобільності. Активна імміграційна політика найчастіше виправдовується економічними причинами, колишній прем'єр-міністр Канади Пол Мартін, наприклад, стверджував, що рівень імміграції повинен бути збільшений, задля компенсації нестачі кваліфікованих робітників і призупинення старіння населення, нинішній консервативний уряд Стівена Харпера також оголосив про зміни до Закону про імміграцію Канади і відкрито заявив «Ми привернемо в Канаду значно більшу кількість іммігрантів, аніж будь-який інший уряд»⁷.

За останні десятиліття в Канаді, як і в більшості розвинених країн світу почала простежуватися загальна і структурна тенденція нестачі трудових ресурсів. Демографічна картина сучасної Канади характеризується скороченням народжуваності та збільшенням тривалості життя людей похилого віку, що і спричинило до так званої сивої революції. Звичайно імміграція частково впливає на покращення демографічної ситуації, проте вона також не може повністю вирішити цю проблему. Досить схожими є тенденції в країнах Західної Європи, в цьому відношенні досить категоричну позицію займає відомий французький економіст Дж. Тапінос, який вважає що «імміграція спроможна тимчасово призупинити скорочення населення, проте не вирішити проблему його старіння»⁸.

Досить неоднозначні оцінки з цього приводу демонструють і канадські науковці. Так, науковці дослідницького центру Fraser Institute в результаті проробленої роботи дійшли висновку, що податкові надходження від іммігрантів, не перевищують витрати уряду пов'язані з ними. Подібною є позиція дослідницького інституту C.D. Howe в тому аспекті, що імміграція не може тримати населення Канади молодим і, можливо, в найближчій перспективі доповнить процес старіння населення⁹. Статистичні дані зайнятості також ставлять під сумнів наскільки кваліфіковані іммігранти з 34% рівнем безробіття успішно задовольняють існуючі потреби ринку праці в Канаді. У той же час Економічна рада Канади робить досить оптимістичний прогноз і детальний аналіз імміграційної політики зазначає про успішне збільшення населення Канади до 100 мільйонів осіб, а доповідь Королівського банку Канади 2005 р. також закликає до підвищення рівня імміграції на 30% задля постійного економічного зростання¹⁰.

Цікавим є той факт, що канадські науковці Н. Келлі і М. Требіллок у своїй праці «Породження мозаїки: історія канадської імміграційної політики» розвінчують деякі міфи¹¹. В останньому розділі роботи вони зазначають, що загальноприйнятним фактом є той, що Канада завжди була країною

імміграції, однак навіть в момент створення канадської держави в 1867 р. близько 80 % населення склали жителі, що народились на території країни, і навіть в роки найбільшої імміграції (1901-1911) чисельність приїжджих не перевищувала 22% числа усіх жителів¹². Не визнають автори дослідження і те, що основний приріст населення в Канаді відбувається завдяки імміграції, адже на їх думку, незважаючи на те, що Канада тривалий час була притулком для біженців та різного роду дисидентів, дослідження показують, що в Канаді, як в багатьох інших країнах, державна імміграційна політика нерідко мала расистський і етнічно дискримінаційний характер. І нарешті науковці розкривають, безсумнівно, найбільш поширений і стійкий міф про те, що імміграція в цілому негативно впливає на соціальний добробут Канади і загальну економічну ситуацію, підвищуючи рівень безробіття і знижуючи розмір заробітної плати, а такі гуманітарні програми, як возз'єднання сімей і надання притулку біженцям з часом спроможні зруйнувати культурну і соціальну єдність нації. Автори на конкретних матеріалах показують, що імміграція дуже сприятливо впливає на економіку, створюючи додатковий попит, нові робочі місця та підвищує добробут всього населення. Саме на цю тему в країні існує політичний і громадський консенсус. На підтвердження своєї тези Н. Келлі і М. Требілкок наводять в приклад результати дослідження громадської думки 2006 р., яке показало, що канадці в цілому (близько 75%) впевнені в позитивному впливі імміграції на ситуацію в країні¹³. Більше того, за цим показником Канада є лідером серед інших семи розвинених країн, що приймають іммігрантів. Показник негативного ставлення до імміграції в Канаду виявився значно нижчим, ніж в таких країнах, як США, Австралія, Німеччина, Франція, Іспанія та Великобританія¹⁴.

Автори на багатьох прикладах показують, що імміграційна політика завжди була пов'язана з економікою. А саме, вони аналізують інтереси основних гравців, які втягнуті в процес формування імміграційної політики на кожному історичному етапі. Зокрема, бізнес-співтовариство, завжди виступало за розширення імміграційної політики, щоб за рахунок іммігрантів вирішити проблему дефіциту робочої сили і знизити рівень заробітної плати, адже зростання населення, збільшує попит на товари і послуги, тим самим зміцнює добробут бізнес-сектору. У той же час канадські бізнесмени далеко не вітають імміграцію підприємців, які створюють додаткову конкуренцію. Навпаки, робітничий клас зацікавлений у залученні в країну підприємців, котрі готові інвестувати кошти в економіку, створювати робочі місця, але виступають проти притоку робочої сили в ті сектори економіки, де обмежені робочі місця та рівень зарплати.

Останню і найбільш масштабну групу утворюють платники податків, яким вигідна така імміграційна політика, коли державна казна справно поповнюється не за рахунок збільшення податків, а шляхом їх поширення на нові категорії платників – кваліфікованих спеціалістів продуктивного віку та підприємців з капіталом, на яких завжди існує попит на ринку праці. Для цієї групи небажаною є імміграція некваліфікованих робітників, людей похилого віку і надто молодих приїжджих, інвалідів, родичів та біженців. Вважається, що висококваліфікована робоча сила, як правило, позитивно впливає на господарський розвиток, тоді як некваліфікована викликає неоднозначні наслідки. Імміграція як фактор інвестиційного процесу поки що слабо досліджена, проте відомо, що її вплив розповсюджується двома каналами: через капіталовкладення безпосередньо самих іммігрантів та через збільшення прибутку, а потенційно й інвестицій роботодавців, що використовують значно дешевшу, у порівнянні з місцевою – працю іммігрантів. Оскільки висококваліфіковані мігранти швидше, ніж малокваліфіковані, знаходять зайнятість в якості найманих спеціалістів чи самостійних робітників і вносять в казну значно більше, ніж отримують з неї, то на стан бюджету сприятливо впливає підвищення долі високоосвічених і, відповідно, зниження долі малоосвічених мігрантів в загальній кількості. Так, для прикладу, якщо прийняти рівень допомоги середньої сім'ї корінних жителів в 1990 році за 100, то допомога сім'ям корінних канадців, господарі яких мали університетську освіту, порівнювалась до 55, а подібна допомога іммігрантській родині, голова якої прожив в країні 5-9 років – 87. Однак цей показник для даного типу сімей зменшувався із зростанням іммігрантського стажу членів родини. При перебуванні останніх в країні більше 24 роки він опускався до 44¹⁵.

Як уже зазначалося вище, в Канаді досить активно поширюються програми так званої комерційної та інвестиційної імміграції на постійне місце проживання. Саме так звана інвестиційна імміграція обмежується головним чином Канадою, Австралією і частково США. В 1987-1991 роках вихідці з Гонконгу вклали в економіку Канади 6,5 млрд. дол.¹⁶ А в 2000 році в канадське сус-пільство прибуло 1390 зарубіжних інвесторів, кожен з капіталом не менше 800 тис. канадських доларів. Австралія прийняла на постійне місце проживання в 2000-2001 роках 7250 інвесторів з капіталом більше 250 тис. місцевих доларів на кожного.

Хоча рівень освіти і професійної кваліфікації іммігрантів, як і корінного населення, має очевидну тенденцію до підвищення, він загалом більш низький, ніж у місцевих жителів, а професійно-кваліфікаційний склад новоприбулих жителів значно поляризований. Разом з тим в Канаді і нових країнах імміграції, в Південній і Центральній Євро-

пі, спостерігаються зворотні тенденції. Так, в Канаді в 2000-2001 роках майже 23% іммігрантів у віці 25-44 роки мали вищу освіту проти 17% місцевих жителів тієї ж вікової групи, а диплом про закінчення середньої школи не мали відповідно 22% і 23%. Така ступінь диференціації частково відображає поляризацію сучасного попиту на іноземну робочу силу: з одного боку – на висококваліфікованих спеціалістів, з іншого – на низькокваліфікованих тимчасових, в тому числі сезонних робітників. Канадська імміграційна політика робить значний акцент на пошуку кваліфікованих іммігрантів. В економіці Канади, іммігранти є значно освіченими, аніж народжені в Канаді (38% чоловіків, що мають ступінь магістра чи доктора є іммігрантами). Хронічною проблемою для кваліфікованих іммігрантів є визнання іноземних дипломів. Хоча Канада приймає людей до себе на основі їх освіти, більшість іммігрантів стикається з тим, що роботодавці і професійні організації не визнають їх іноземної освіти, адже відсоток кваліфікованих іммігрантів від долі загального об'єму мігрантів збільшився, і відповідно, ця проблема загострилася. Тут важливо зрозуміти, що канадський ринок живе за своїми законами, він не підкоряється і абсолютно не збирається повертатися обличчям до іммігрантів. Іммігрант повинен відповідати вимогам ринку, а не навпаки. На відміну від держави, ринок праці мало хвилюють глобальні демографічні проблеми. Так скажімо, якщо в Монреалі безробіття на рівні 8-9%, то нові іммігранти тільки посилюють тягар на ринок праці. Для отримання кваліфікованої професії потрібно докласти немалих зусиль: підтвердити знання мови, здати серйозні іспити, провчитися в університеті, а також отримати практичні навички, так званий канадський досвід (подбати про рекомендації, попрацювати волонтером, навчитись писати резюме, які б відповідали місцевим стандартам і т.д.). Кваліфікована робота за пристойну зарплатню може бути цілком реалістичною, якщо ти готовий морально за неї поборотися.

На відміну від системи соціального забезпечення, ринок праці в Канаді дуже схожий до американського. Працівник оцінюється перш за все не по тому, де і як він навчався, які престижні дипломи він здобув, а по тому, що і як він вміє виконувати свою роботу. А щоб саме це продемонструвати своєму роботодавцю, працівник повинен ще й уміти себе продати. Найкраще це вдається тим, хто має реальний канадський досвід: кандидат на посаду повинен продемонструвати роботодавцю, що він може працювати в типових для Канади умовах і що він взагалі знайомий з вимогами ринку праці. Новий іммігрант може бути значно розумнішим і ефективнішим від місцевого працівника, проте він ще тривалий час змушений буде пристосовуватися до умов роботи типових для канадського суспільства.

Тому досить часто зустрічаються вимоги наявності реального канадського досвіду, які жодним чином не пов'язані із дискримінацією іммігрантів. Саме ті іммігранти, які швидко пристосовуються під місцеві вимоги, зможуть зайняти достойне місце на ринку праці. Проходження іммігрантських процедур, як і сама адаптація та інтеграція в канадське суспільство – це процес тривалий і нелегкий. Канада живе своїм життям й імміграція для неї хоч і важливий, але далеко не визначальний фактор. Успіх іммігранта визначається тим, як новий іммігрант зможе сприйняти місцеві правила гри і пристосуватися до них на ринку праці. Тому досить часто більшість іммігрантів розпочинали свою робочу діяльність в Канаді з позицій, що були значно нижчі, аніж ті, що вони займали до імміграції. Багато новоприбулих змушені змінювати професію, заново навчатися в університетах і т.д. Станом на сьогоднішній день Канаді потрібна низькокваліфікована робоча сила, так звані «сині комірці». В цьому відношенні позитивною стороною є те, що саме таку роботу знайти відносно нескладно. До серйозних переваг канадського суспільства варто віднести продуману політику федерального уряду та високий рівень безпеки життя, що позитивним чином відображується на добробуті громадян цієї країни. Адже канадська модель соціальної організації суспільства, яка сформувалась в останній третині ХХ ст. й сьогодні зорієнтована на сталий поступальний розвиток. Вона продовжує забезпечувати досить високий рівень соціальних гарантій для всього населення. І відбувається це, перш за все, за допомогою загальнонаціональної системи медичного страхування і активній участі держави у фінансуванні вищої освіти¹⁷.

Висновки. Імміграція має багатоаспектні і неоднозначні, часом не прогнозовані економічні, а також соціальні наслідки для приймаючої країни. Вони диференційовано проявляються в різних її характеристиках: регіональній, структурно-галузевій, соціально-демографічній і т.д. Значення і характер наслідків імміграції в конкретних країнах обумовлені в першу чергу її масштабом і структурою, її відповідністю економічних потреб і можливостей приймаючих суспільств, особливостями використання в них іноземної робочої сили і т.д. Варто зазначити, що хоча імміграція і приносить немалої прибутки приймаючій країні, проте з її допомогою неможливо вирішити бюджетні проблеми, пов'язані із старінням населення, оскільки мігранти, незалежно від віку, не спроможні компенсувати втрати казни. В Канаді імміграція помітним чином впливає на економіку країни, оскільки на долю іноземців припадає суттєва частина робітничої сили і національного виробництва, саме в цій країні імміграційний процес є глибоким і системним, а залежність економіки від імміграції – достатньо вираженою.

¹ Kelley N., Trebilcock M. The making of the mosaic. A History of Canadian Immigration Policy / Ninette Kelley, Michael Trebilcock – Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press, Second edition, 2010. – 689 p.

² Koning E., Banting K. The Canadian Model of Immigration and Welfare. [Електронний ресурс] / Edward Koning, Keith Banting Queen's University Kingston, Ontario. – Режим доступу: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/nouer/2011/nou-2011-07/17.html?id=646450> – P. 1.

³ Government of Canada. Statistics Canada / [Electronic resource] / Statistics Canada. – Mode of access: <http://www.statcan.gc.ca/cgi-bin/relocate.cgi?l=E&loc=http://www.canada.gc.ca/menu-eng.html>.

⁴ Government of Canada. Statistics Canada / [Electronic resource] / Statistics Canada. – Mode of access: <http://www.statcan.gc.ca/cgi-bin/relocate.cgi?l=E&loc=http://www.canada.gc.ca/menu-eng.html>.

⁵ Попов В.В. Роль государства в хозяйственной жизни. / В.В. Попов / В кн. Баграмов Л.А. Государство и экономика Канады. – М.: Институт США и Канады РАН, 1986. – С. 8.

⁶ International Migration Review. Central for migration studies of New York. – 1996. – Vol. 30. – 859 p.

⁷ Экономические последствия иммиграции в Канаду [Електронний ресурс] Экономические последствия иммиграции в Канаду. Материал из Википедии. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%AD%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B8%D1%8F_%D0%B8%D0%BC%D0%BC%D0%B8%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8_%D0%B2_%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D1%83.

⁸ Hubert Jayet L'immigration: Quels effets Économiques? [Electronic resource] / Цит за: Revue Revue d'économie politique. – 2001. – № 4. – P. 591. – Mode of access: www.google.com.ua/#psj=1&q=revue+d%C3%A9conomie+politique+2001+%E2%84%9664.

⁹ Government of Canada. Statistics Canada / [Electronic resource] / Statistics Canada. – Mode of access:

<http://www.statcan.gc.ca/cgi-bin/relocate.cgi?l=E&loc=http://www.canada.gc.ca/menu-eng.html>.

¹⁰ Экономические последствия иммиграции в Канаду [Електронний ресурс] Экономические последствия иммиграции в Канаду. Материал из Википедии. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%AD%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B8%D1%8F_%D0%B8%D0%BC%D0%BC%D0%B8%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8_%D0%B2_%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D1%83.

¹¹ Kelley N., Trebilcock M. The making of the mosaic. A History of Canadian Immigration Policy / Ninette Kelley, Michael Trebilcock– Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press, Second edition, 2010. – P.465.

¹² Kelley N., Trebilcock M. The making of the mosaic. A History of Canadian Immigration Policy / Ninette Kelley, Michael Trebilcock– Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press, Second edition, 2010. – P.466.

¹³ Kelley N., Trebilcock M. The making of the mosaic. A History of Canadian Immigration Policy / Ninette Kelley, Michael Trebilcock– Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press, Second edition, 2010. – P.416.

¹⁴ Kelley N., Trebilcock M. The making of the mosaic. A History of Canadian Immigration Policy / Ninette Kelley, Michael Trebilcock– Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press, Second edition, 2010. – P.469.

¹⁵ Simon J., Akbari A. Determinants of Welfare Payment Use by Immigrants and Natives in the United States and Canada. / J. Simon, A. Akbari / Immigrants and Immigration Policy: Individual Skills, Family Ties and Group Identities. – P. 84.

¹⁶ International Migration Review. Central for migration studies of New York. – 1996. – Vol.30. – 859 p

¹⁷ Макух-Федоркова І.І. Становлення та утвердження соціальної держави в Канаді (30-60-ті рр. XX ст.) : автореф. дис. канд. політ. наук (23.00.02). – Чернівці, 2005. – С. 1.